

Innst. 321 L

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen

Prop. 84 L (2011–2012)

Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om endringar i opplæringslova og privatskolelova (undervisningskompetanse m.m.)

Til Stortinget

1. Samandrag

Regjeringa gjer i proposisjonen framlegg om desse lovendringane:

- I opplæringslova og i privatskolelova:
 - Innføre krav om at den som skal undervise, må ha relevant kompetanse i undervisningsfaget.
 - Lovfeste høve til å tilsetje nokon i undervisningsstilling på vilkår om at påbegynt utdanning blir fullført.
 - Lovfeste høve til å organisere innføringstilbod til nykomne minoritetsspråklege elevar.
 - Innføre ei eiga føresegn om opplæring ved behov for alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK).
- I privatskolelova:
 - Innføre føresegn som gir høve til å godkjenne private skolar som tilbyr opplæring i små og verneverdige handverksfag.

Regjeringa vil styrkje kompetansen hos lærarane og dermed heve kvaliteten i grunnopplæringa og læringsutbyttet for elevane. Målet er at lærarar skal ha relevant utdanning i alle fag dei underviser i. For å medverke til dette vil regjeringa lovfeste eit krav om at den som skal undervise i eit fag, må ha relevant kompetanse i undervisningsfaget, med dei unnatak og overgangsreglar som er naudsynte for å sikre best

mogleg gjennomføring. Kompetansekrava i dag er berre knytte til det å bli tilsett i undervisningsstilling. I desse er det ikkje gjort endringar.

Regjeringa gjer framlegg om ein ny § 10-6 a som vil opne for at skoleeigar kan tilsetje på vilkår av at påbyrja utdanning vert fullført, dersom ingen aktuelle søkjarar fyller kompetansekrava.

Regjeringa vil på bakgrunn av høyringsrunden ikkje no ta inn noko krav om spesialpedagogisk kompetanse, eit krav det vil vere vanskeleg å oppfylle no, og heller ikkje for undervisning for vaksne.

Nykomne minoritetsspråklege elevar skal etter lovframlegget kunne organiserast i særskilde innføringstilbod, dersom dette er til beste for eleven. Dette gjeld så vel grunnskolen som vidaregåande skole.

Regjeringa foreslår vidare eigne lovføresegner om opplæring av elevar med behov for alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK). Dette er mest ei presisering av gjeldande rett.

Regjeringa meiner opplæringstilbodet i små og verneverdige fag er eit ansvar for den offentlege skolen. Regjeringa ser likevel behovet for eit supplement og legg inn eit unnatak i privatskolelova § 2-2 når det gjeld godkjenning, for skolar som berre gir slik opplæring. Tanken er at utøvarar i faga skal kunne møtast og fagtradisjonar haldast oppe gjennom private opplæringstilbod i tradisjonelle handverksfag.

Framlegga i proposisjonen vil i hovudsak ikkje ha vesentlege økonomiske eller administrative konsekvensar.

Lovendringane skal etter framlegget ta til å gjelde frå ulike tidspunkt: Regjeringa tek sikte på at lovendringane om kompetansekrav og tilsetjing på vilkår blir sette i verk 1. januar 2014, medan ei føresegn som gir høve til å godkjenne private skolar som tilbyr små og verneverdige handverksfag, blir sett i kraft 1. juli 2012. For forslaga elles tek regjeringa sikte på at dei skal bli sette i kraft 1. august 2012.

2. Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Tor Bremer, Svein Gjelseth, Stine Renate Håheim, Hadia Tajik, Truls Wickholm og leiaren Marianne Aasen, frå Framstegspartiet, Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen, frå Høgre, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Eivind Nævdal Bolstad, frå Sosialistisk Venstreparti, Heidi Sørensen, frå Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, frå Kristeleg Folkeparti, Dagrun Eriksen, og frå Venstre, Trine Skei Grande, viser til proposisjonen.

2.1 Krav til kompetanse ved undervisning

Komiteen minner innledningsvis om at mye forskning avdekkjer at læreren er den viktigste faktoren for elevenes læringsutbytte.

Komiteen understreker derfor viktigheten av å styrke kompetansen hos lærerne. Målet er at lærere skal ha relevant utdanning i alle fag de underviser i.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at det allerede i dag er knyttet kompetansekrav til ansettelser, men at det er behov for å utvide dette til også å gjelde for undervisning i enkelte fag. Kravet skal selvsagt ikke være tilbakevirkende.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser at det er hensiktsmessig at det etableres enkelte unntaksregler, blant annet for skoler med små ungdomstrinn, samt for ansettelser på vilkår om fullføring av utdanning. I proposisjonen tas det også høyde for privatskolers pedagogiske profil der dette er relevant.

Komiteen anser det som nødvendig med en forståelse av «relevant kompetanse» for å kunne undervise i fagene som er omtalt i proposisjonen, som er tilstrekkelig presis og samtidig gir den nødvendige friheten til å gjøre konkrete vurderinger i det enkelte tilfellet. Komiteen viser til at det etter forslaget vil være skoleeierens ansvar å vurdere hvilke studiepoeng som utgjør «relevant kompetanse». Samtidig ser komiteen at dette kan virke ekskluderende overfor enkeltpersoner med solid yrkesrelevant erfaring, men som ikke har studiepoeng. Komiteen anerkjenner derfor hensiktsmessigheten i at lovhjemmelen ikke er avgrenset til å gjelde formell kompetanse, slik at det åpnes for seinere å kunne vurdere om også andre typer kompetanse skal tas inn som alternativer.

Komiteen viser til at forslaget ikke vil gjelde ved midlertidige ansettelser, da midlertidige ansettelser primært finner sted når kompetansekravene ikke kan nås. Komiteen ser med bekymring på det høye antallet midlertidige stillinger i skolen, og imøteser det generelle arbeidet med å få ned dette antallet, et arbeid blant annet skoleeierne har ansvar for.

Komiteen ser at forslaget gir unntak for undervisning i sammenheng med vedtak om spesialundervisning. Komiteen understreker sterkt det som også kommer fram i proposisjonen: at et unntak ikke skal ha økonomiske årsaker, men faglig-pedagogiske. Elever som får vedtak om spesialundervisning er ofte i en særlig sårbar situasjon, hvilket det skal ses hen til i vurderingen av hva som best ivaretar deres faglig-pedagogiske behov i enkeltvedtaket.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at dette løftet i krav til kompetanse ved undervisning innen enkelte fag ikke utelukker en senere vurdering av krav til kompetanse også i andre fag.

Komiteen anerkjenner at ferdigheter i en rekke ulike fag ofte har en viss sammenheng, jamfør at for eksempel god undervisning i praktisk-estetiske fag kan gi bedre grunnlag for utvikling i basisferdigheter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til regjeringens forslag om å heve kompetansekravene for lærere. En rekke nasjonale og internasjonale undersøkelser viser at norsk skole fortsatt har betydelige utfordringer. Altfor mange elever forlater grunnskolen uten å ha tilegnet seg gode nok grunnleggende ferdigheter og med så svake faglige kunnskaper at de mangler forutsetning for å mestre videregående opplæring. Disse medlemmer vil påpeke at forskningen er entydig på at lærernes kompetanse er avgjørende for å kunne heve elevenes læringsutbytte og gjøre skolen til en bedre lærings- og mestringsarena for alle elever.

Disse medlemmer vil dessuten fremheve hvilken avgjørende viktig rolle skoleeier og skoleleder spiller, når det gjelder rekruttering og sammensetning av lærerkorpset i kommunen og på den enkelte skole. Fleksible løsninger der lærere deler sin stilling mellom flere skoler, kan bidra til å sikre flere elever bedre kvalifiserte lærere.

Disse medlemmer mener generelt at målet må være at alle lærere i norsk skole skal ha relevant kompetanse i de fagene læreren underviser i, også på barnetrinnet. Betydningen av tidlig innsats og å gi alle elever positive mestringsopplevelser på skolen

understreker behovet for faglig sterke lærere fra første dag.

Disse medlemmer mener derfor at kompetansekravene til lærere på barnetrinnet på sikt bør skjerpes slik at det kreves 60 studiepoeng i fagene norsk, matematikk og engelsk, og at det i øvrige fag bør stilles krav om 30 studiepoeng. Disse medlemmer mener det er av stor betydning at elevene møter toppkvalifiserte lærere fra første klasse, der begynneropplæring i lesing og regning er dominerende aktiviteter.

Tilsvarende er disse medlemmer oppmerksom på at ungdomstrinnet oppleves krevende for mange elever og stiller lærerne overfor en rekke utfordringer faglig og didaktisk. Dette krever etter disse medlemmers oppfatning at kompetansekravene på ungdomstrinnet likestiller fagene. Målet må være krav tilsvarende 60 studiepoeng i alle lærens undervisningsfag i ungdomsskolen.

Disse medlemmer støtter forslaget om å innføre krav til kompetanse i undervisningsfag. Det er viktig at læreren har god faglig kompetanse i det faget han/hun underviser i. Samtidig er det viktig å presisere at god faglig kompetanse ikke alene er en garanti for god undervisning. Evnene til å videreformidle kompetansen er like avgjørende.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil sende ut på høring en forskrift som nærmere bestemmer innholdet i kravet for ulike fag og på ulike årstrinn. Disse medlemmer mener det bør innføres kompetansekrav for alle fag og ikke bare i norsk/samisk og matematikk som det legges opp til på barnetrinnet, og norsk/samisk, matematikk, engelsk og relevante fag som det legges opp til på ungdomstrinnet. Disse medlemmer mener det er en fare for at det utvikles a- og b-fag dersom kravene ikke gjelder for alle fag. Alle fag i skolen er på ulike måter viktige for elevenes faglige, sosiale og personlige utvikling, og ikke minst for at elevene skal få de beste forutsetninger til å utvikle alle sine evner og talenter på en best mulig måte.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Fellestrådet for kunstfagene, Musikernes fellesorganisasjon og Musikk i skolen har gitt uttrykk for at de estetiske fagene har for liten plass i utdanningsløpet. Disse medlemmer er enig i dette. Det er en manglende erkjennelse av at elever lærer på forskjellige måter og må få utvikle alle sine evner, ikke bare de teoretiske. Disse medlemmer mener god og faglig undervisning i estetiske fag har positiv virkning langt utover faget selv, blant annet for elevenes sosiale, personlige og faglige utvikling.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om 30 studiepoeng for å undervise i alle fag på barnetrinnet og 60 studiepoeng for å undervise i alle fag på ungdomstrinnet.»

Fritak frå kompetansekrav

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at det er tverrpolitisk enighet om at læreren er den viktigste ressursen for elevenes læring. Disse medlemmer mener derfor det er av stor betydning at lærerne som underviser i skolen, skal ha den utdanningen som gir best mulig læringsutbytte for elevene. Med bakgrunn i dette ønsker ikke disse medlemmer å gi permanent fritak fra de nye kompetansekravene for dagens lærere med tidligere godkjent utdanning.

Et fritak fra kompetansekrav, slik det er utformet i forslaget (§ 10-2 tredje ledd) vil medføre at mange lærere vil undervise i flere tiår på gammel godkjenning, noe som vil påvirke skoletilbudet til tusenvis av elever.

Disse medlemmer vil fremholde at etter- og videreutdanning av lærere både skal være en plikt og en rettighet. Da er det ikke naturlig eller nødvendig med varig unntak fra de nye kompetansekravene. Lærere som underviser i skolen i dag og som ikke tilfredsstillt kompetansekravene, må sikres etter- og videreutdanning slik at kravene kan oppfylles. Disse medlemmer mener dette må følges opp gjennom en forpliktende plan for etter- og videreutdanning. Det må fastsettes en overgangsperiode basert på behov og tilgjengelig kapasitet på etter- og videreutdanning for lærere. Dagens etter- og videreutdanningstilbud må i denne sammenheng utvides vesentlig.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for kvalifisering av dagens lærere for å tilfredsstille nye kompetansekrav innenfor en fastsatt overgangsperiode og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Disse medlemmer viser til at det er like viktig at lærere som underviser i skoler med færre enn 60 elever og færre enn 5 lærerårsverk, har relevant utdanning i fagene som de underviser i. Disse medlemmer forventer derfor at regjeringen legger opp til at et obligatorisk etter- og videreutdanningstilbud, der de nye kompetansekravene for lærere blir ivarettatt, skal være tilgjengelig også for dem som bor i utkantstrøk.

Disse medlemmer mener at regjeringens forslag om fritak fra kompetansekravet slik det er hjemlet i § 10-2 tredje ledd, er tilstrekkelig også for mindre skoler, og vil ikke støtte forslaget til nytt siste ledd.

Disse medlemmer vil imidlertid vise til at knapphet på lærere gjør at mange skoleeiere ikke kommer utenom å ansette ufaglærte lærere. Mindre skoler med få lærere møter også utfordringer knyttet til å sikre kvalifiserte lærere i hele bredden av skolefag. Disse medlemmer mener skoleeier i slike tilfeller må bidra til at skoler med ufaglærte lærere samarbeider med andre skoler og knytter til seg veiledere med de nødvendige kvalifikasjoner, for å sikre at også elevene ved mindre skoler får undervisning av best mulig kvalitet.

Lærerutdanning

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre erkjenner imidlertid at den nye grunnskolelærerutdanningen ikke er tilstrekkelig for å møte slike skjerpede kompetansekrav i grunnskolen, og vil vise til disse partiers forslag om å styrke lærernes kvalifikasjoner ved å innføre masterutdanning for lærere.

Disse medlemmer vil videre påpeke viktigheten av å øke kapasiteten ved dagens praktisk-pedagogiske utdanning (PPU) for å rekruttere flere lærere med høy faglig fordypning til skolen. Disse lærerne følges opp med mentorordninger for å gjøre overgangen til yrket tryggere og slik at flere av lærerne som kommer fra PPU, blir i skolen.

Kompetansekartlegging

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at ca. 3,6 prosent av lærerårsverkene eller ca. 9 000 lærere i norsk grunnskole mangler undervisningskompetanse for de trinnene de underviser på. Disse medlemmer mener det er nødvendig å kartlegge disse ca. 9 000 lærernes bakgrunn og behov for å lage målrettede videreutdanningsopplegg. Det vises i denne sammenheng til tall fra SSB i fjerde kvartal 2010, der mer enn 5 000 lærere kun hadde videregående opplæring eller lavere og ikke-pedagogisk utdanning.

For å oppnå effektiv ressursutnyttelse mener disse medlemmer at Kunnskapsdepartementet må bidra til at det utvikles gode IKT-verktøy for kompetansekartlegging i skolen. Slik kartlegging er en forutsetning for at skoleeiere og skoleledere skal få et fullstendig bilde av den enkelte lærers og skolens samlede kompetanse, og dermed et bedre utgangspunkt for tilrettelegging og prioritering av etter- og videreutdanning.

Disse medlemmer mener dessuten at samarbeid om slike administrative IKT-systemer for skolen kan være ressursbesparende og forenkle informasjonutveksling når lærere skifter arbeidsplass og flytter mellom skoler og/eller kommuner. Dokumentasjon om lærerens kompetanse må også gjøres tilgjengelig og kunne benyttes i sammenheng med individuell karriereplanlegging for skolens pedagogiske personale.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener for øvrig at informasjon om det formelle utdanningsnivået til lærerne på den enkelte skole bør gjøres tilgjengelig for elever og foresatte.

Spesialundervisning

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre er bekymret over utviklingen i antall enkeltvedtak når det gjelder spesialundervisning, fordi dette er et symptom på at skolen ikke lykkes godt nok med å oppfylle målsettingen om god tilpasset opplæring innenfor rammen av klassen. Dette underbygger ytterligere behovet for lærere med høy kompetanse. Disse medlemmer mener dagens utstrakte bruk av assistenter i spesialundervisning er urovekkende med tanke på at dette er elever som krever enda mer av læreren. Disse medlemmer er enig i at det kan være vanskelig å fastsette absolutte kompetansekrav for lærere i spesialundervisning fordi elevenes behov varierer, men også her må det være en klar målsetting at skoleeier og skoleleder bidrar til at spesialundervisningselevne møter godt kvalifiserte lærere.

2.2 Nyankomne innvandrere og organisering av skoletilbud

Komiteen vil understreke den offentlige fellesskolens sentrale rolle i arbeidet for en god grunnutdanning, sosial utjevning og felles kulturelle referanserammer for barn og unge i Norge.

Komiteen påpeker at det likevel kan være behov for at nyankomne innvandrere som er elever i grunnskole og videregående skole, i starten skal kunne organiseres i særskilte innføringstilbud, i tråd med anbefalingene i NOU 2010:7 Mangfold og mestring, også kjent som Østbergutvalget. Dette for å få mest mulig læringsutbytte tidligst mulig.

Komiteen mener at innføringstilbudet skal legge grunnlaget for at eleven skal kunne mestre den vanlige skolehverdagen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre vil understreke at det er viktig at elever som kommer til Norge uten fullført grunnskole, ikke overføres fra særskilt

opplæringstilbud til ordinær undervisning før de har tilstrekkelige kunnskaper i norsk til å følge undervisningen. Disse medlemmer mener derfor det må vises skjønn og fleksibilitet når det gjelder overgangen til ordinær undervisning. Disse medlemmer viser også til Østfold fylkeskommunes høringsuttalelse, der man understreker viktigheten av at elever ikke bruker av retten sin til videregående opplæring i løpet av fem år mens de er i særskilte innføringstilbud. Disse medlemmer er opptatt av at man må sikre alle lik mulighet til grunnopplæringen. Det avhenger etter disse medlemmers syn av muligheten til fleksible løsninger for den enkelte elev.

Disse medlemmer mener tiden i innføringsklasser ikke må spise av retten til videregående opplæring. Dersom hensikten med innføringsklasser er å gi nyankomne minoritetsspråklige elever forutsetning for å følge ordinær undervisning, er det urimelig å pålegge dem å gjennomføre videregående opplæring på kortere tid enn sine norske medelever.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er positiv til at innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever bare skal gis der dette er til elevenes beste, jf. barnekonvensjonen artikkel 3.

Disse medlemmer vil henvisse til forskningsinstituttet NOVA, som har utarbeidet en rapport på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet som omhandler opplæringstilbudet til mindreårige asylsøkere i Norge. Oppdraget gikk ut på å kartlegge kommunenes opplæringstilbud til asylsøkerbarn i grunnskolealder, og fylkeskommunenes tilbud om videregående opplæring til unge asylsøkere. Rapporten viser at det er relativt stor variasjon mellom kommunene når det gjelder organisering av opplæringen for asylsøkerbarn. Majoriteten av kommunene som deltok i spørreskjemaundersøkelsen gir opplæring til elevgruppen både i innføringsklasser/skoler og i ordinære klasser. Bare en av fem tilbyr kun opplæring i ordinære klasser. Disse medlemmer vil understreke at kommunene er de nærmeste til å avgjøre hvilke løsninger som er de beste. Disse medlemmer ønsker derfor ikke å forby kommunene å tilby morsmål, men mener at dette må være opp til den enkelte kommune å avgjøre. Disse medlemmer vil av den grunn fjerne den lovpålagte retten til morsmålsundervisning.

Disse medlemmer er også kjent med at flere kommuner allerede har praktisert en ordning med egne innføringsklasser. Noen kommuner har opplevd å få svært mange fremmedspråklige elever. Det blir påpekt at dette har medført at det derfor har blitt vanskeligere og vanskeligere å gi disse elevene adekvat undervisning fordi mange av de fremmedspråklige

elevene ikke klarte å følge med i de ordinære timene, da de ikke kunne norsk godt nok i vanlige klasser.

Disse medlemmer vil understreke at det er viktig å gi valgfrihet til elever og foresatte i skolesammenheng. Likevel ser disse medlemmer at det kan være mest hensiktsmessig både for eleven og skoleeieren at der skoleeier har etablert innføringstilbud, så bør ikke eleven (eller foresatte) kunne kreve å gå i ordinær klasse eller i basisgruppe. Dette er etter samme prinsipp som i morsmålsopplæring.

Disse medlemmer vil peke på at til tross for at Norge og resten av Europa har hatt innvandring av fremmedspråklige i flere tiår, og at det har vært en rekke ulike praksiser med hensyn til morsmålsundervisning, så foreligger det lite substansiell forskning på området. Av den forskningen som er gjort, er det så langt heller ikke mulig å trekke noen klare konklusjoner. Forsker ved NOVA, Anders Bakken, konkluderte i en artikkel i Ungdomsforskning nr. 1 2003 med at det trengs mer forskning på området. Hans konklusjon synes å gjelde fremdeles.

At det så langt ikke foreligger noen entydige forskningsresultater, mener disse medlemmer er et argument i seg selv mot morsmålsundervisning. Disse medlemmer mener at ren morsmålsundervisning er uheldig, både praktisk og ressursmessig. Videre mener disse medlemmer at separat morsmålsundervisning går ut over elevens vilje og evne til interaksjon med andre elever. Disse medlemmer mener at morsmålsundervisning virker segregerende og skaper en underliggende forventning om at man skal følge direkte i foreldrenes fotspor, deres språk, kultur og religion, i stedet for å jobbe for å bli en integrert deltaker i storsamfunnet.

På dette grunnlag fremmer disse medlemmer følgende forslag til endringer i opplæringslova:

«§ 2-8 første ledd siste punktum skal lyde:

Om nødvendig har slike elever også rett til tospråkleg fagopplæring.

Andre ledd utgår.

Nåværende tredje ledd skal lyde:

Når tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal kommunen så langt mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.

§ 3-12 første ledd siste punktum skal lyde:

Om nødvendig har slike elever også rett til tospråkleg fagopplæring.

Andre ledd utgår.

Nåværende tredje ledd skal lyde:

Når tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal fylkeskommunen så langt som mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.»

2.3 ASK

Komiteen viser til at det skal presiseres eksplisitt i opplæringsloven at elever som har behov for ASK, har rett til å bruke egnede kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjons hjelpemidler i opplæringen og at disse elevene også har rett til nødvendig opplæring i å bruke ASK. Komiteen er av den oppfatning at det er en viktig presisering, som synleggjør gjeldende rett. Tilsvarende bestemmelser vil gjelde voksne med tilsvarende behov, samt elever i privatskoler.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er positivt at KS i sitt høringsnotat til komiteen, datert 30. april 2012, gir så klart uttrykk for at personer som har behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) skal få dette. Disse medlemmer vil imidlertid bemerke at bakgrunnen for den foreslåtte tydeliggjøringen av rettighetene til personer med behov for ASK er at elever, både barn og voksne, ikke opplever å få den nødvendige oppfølging i skolesystemet.

Disse medlemmer er på denne bakgrunn forundret over at departementet i proposisjonen, og statsråden, senest i sitt svarbrev 14. mai 2012 til komiteen, konkluderer med at denne lovmessige presiseringen ikke vil medføre økte kostnader forbundet med slik opplæring. Det henvises i statsrådets svar til at det fremgår av proposisjonen, sitat; «Innholdet i forslaget om nye lovbestemmelser om ASK innebærer en tydeliggjøring av det som allerede følger av gjeldende rett.»

Disse medlemmer vil understreke at når dagens regelverk oppfattes som utilstrekkelig med hensyn til å oppfylle ASK-elevenes behov, er det grunn til å anta at omfanget av forsterket undervisning for elever med behov for ASK vil øke når deres rettigheter nå presiseres i lovverket, selv om det i realiteten ikke innføres nye rettigheter.

Disse medlemmer er opptatt av at personer med behov for ASK nå må få tilrettelagt sin opplæring slik de har krav på, og mener det er viktig at departementet følger opp endringene i opplæringsloven med en evaluering innen 3 år, for å forsikre seg om at loven med de foreslåtte presiseringene virker etter hensikten, og at Stortinget på egnet måte orienteres om resultatet.

2.4 Små og verneverdige fag

Komiteen er av den oppfatning at små og verneverdige håndverksfag er en del av vår kulturarv og at det derfor har en egenverdi å bevare dem. Komiteen påpeker samtidig at det må være en viss sammenheng mellom opplæringstilbudet til små og verneverdige fag og det som til enhver tid er det realistiske behovet for nye utøvere i faget. Komiteen anser det som positivt at private med særlig kompetanse innen slike fag kan utgjøre et lite supplement til det offentlige utdanningstilbudet. Komiteen bemerker samtidig at det naturligvis må gjøres en helhetsvurdering etter nærmere kriterier som er omtalt i det aktuelle lovforslaget, ved søknader om etableringen av nye opplæringsplasser innen slike fag.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for kvalifisering av dagens lærere for å tilfredsstille nye kompetansekrav innenfor en fastsatt overgangsperiode og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa blir det gjort følgjande endringar:

§ 2-8 første ledd siste punktum skal lyde:

Om nødvendig har slike elevar også rett til tospråkleg fagopplæring.

Andre ledd utgår.

Nåværende tredje ledd skal lyde:

Når tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal kommunen så langt mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.

§ 3-12 første ledd siste punktum skal lyde:

Om nødvendig har slike elevar også rett til tospråkleg fagopplæring.

Andre ledd utgår.

Nåværende tredje ledd skal lyde:

Når tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal fylkeskommunen

så langt som mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen innføre krav om 30 studiepoeng for å undervise i alle fag på barnetrinnet og 60 studiepoeng for å undervise i alle fag på ungdomstrinnet.

4. Tilråding frå komiteen

Komiteen har elles ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjere slikt

vedtak til lov

om endringar i opplæringslova og privatskolelova
(undervisningskompetanse m.m.)

I

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa blir det gjort følgjande endringar:

§ 2-8 nytt femte ledd skal lyde:

Kommunen kan organisere særskilt opplærings-tilbod for nykomne elevar i egne grupper, klassar eller skolar. Dersom heile eller delar av opplæringa skal skje i slik gruppe, klasse eller skole, må dette fastsetjast i vedtaket om særskild språkopplæring. Vedtak om slik opplæring i særskilt organisert tilbod kan berre gjerast dersom dette er rekna for å vere til beste for eleven. Opplæring i særskilt organisert tilbod kan vare inntil to år. Vedtak kan berre gjerast for eitt år om gongen. I vedtaket kan det for denne perioden gjerast avvik frå læreplanverket for den aktuelle eleven i den utstrekning dette er nødvendig for å vareta eleven sitt behov. Vedtak etter dette leddet krev samtykkje frå elev eller føresette.

§ 2-12 tredje ledd skal lyde:

For private grunnskolar gjeld også §§ 2-2, 2-5 første, andre, tredje og sjette ledd, 2-9, 2-10, 2-11, 8-2, 9-1, 9-2, 9-3, 9-4, 9-5, 9-6, kapittel 9a, §§ 10-1, 10-2, 10-6, 10-6a, 10-9, 11-1, 11-2, 11-3, 11-4, 11-7, 11-10, 13-3b, 13-7a, 13-10, 14-1, 15-3 og 15-4.

Ny § 2-16 skal lyde:

§ 2-16 *Opplæring av elevar med behov for alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)*

Elevar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og har behov for alternativ og supplerande kom-

munikasjon, skal få nytte eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

Når ein elev ikkje har eller kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har eleven rett til spesialundervisning etter reglane i kapittel 5. Dette inkluderer nødvendig opplæring i å bruke alternativ og supplerande kommunikasjon.

§ 3-12 nytt femte ledd skal lyde:

Fylkeskommunen kan organisere særskilt opplæringstilbod for nykomne elevar i egne grupper, klassar eller skolar. Dersom heile eller delar av opplæringa skal skje i slik gruppe, klasse eller skole, må dette fastsetjast i vedtaket om særskild språkopplæring. Vedtak om slik opplæring i særskilt organisert tilbod kan berre gjerast dersom dette er rekna for å vere til beste for eleven. Opplæring i særskilt organisert tilbod kan vare inntil to år. Vedtak kan berre gjerast for eitt år om gongen. I vedtaket kan det for denne perioden gjerast avvik frå læreplanverket for den aktuelle eleven i den utstrekning dette er nødvendig for å vareta eleven sitt behov. Vedtak etter dette leddet krev samtykkje frå elev eller føresette.

Ny § 3-13 skal lyde:

§ 3-13 *Opplæring av elevar, lærlingar og lærekandidatar med behov for alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)*

Elevar, lærlingar og lærekandidatar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale, og har behov for alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få nytte eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

Når ein elev eller lærekandidat ikkje har eller kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har eleven eller lærekandidaten rett til spesialundervisning etter reglane i kapittel 5. Dette inkluderer nødvendig opplæring i bruk av alternativ og supplerande kommunikasjon.

Ny § 4A-13 skal lyde:

§ 4A-13 *Opplæring av vaksne med behov for alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)*

Vaksne som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og har behov for alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få nytte eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

Vaksne som ikkje har eller kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning etter reglane i § 4a-2. Dette inkluderer nødvendig opplæring i å bruke alternativ og supplerande kommunikasjon.

§ 5-5 skal lyde:

§ 5-5 *Unntak frå reglane om innhaldet i opplæringa og om kompetansekrav*

Reglane om innhaldet i opplæringa i denne lova og i forskrifter etter denne lova gjeld for spesialundervisning så langt dei passar. For elev som får spesialundervisning, skal det utarbeidast individuell opplæringsplan. Planen skal vise mål for og innhaldet i opplæringa og korleis ho skal drivast. Også avvikande kontraktvilkår for lærlingar kan fastsetjast i den individuelle opplæringsplanen.

Skolen skal kvart halvår utarbeide skriftleg oversikt over den opplæringa eleven har fått, og ei vurdering av utviklinga til eleven. Skolen sender oversikta og vurderinga til eleven eller til foreldra til eleven og til kommunen eller fylkeskommunen.

Krav etter § 10-2 kan fråvikast i vedtak om spesialundervisning dersom ei konkret vurdering av eleven og den spesialundervisninga som skal bli gitt, tilseier det.

§ 10-1 skal lyde:

§ 10-1 *Krav om kompetanse ved tilsetjing av undervisningspersonell*

Den som skal tilsetjast i undervisningsstilling i grunnskolen og i den vidaregåande skolen, skal ha relevant fagleg og pedagogisk kompetanse. Departementet gir nærmare forskrifter om krav til utdanning og praksis for den som skal tilsetjast i undervisningsstillinger på ulike årstrinn og i ulike skoleslag.

§ 10-2 skal lyde:

§ 10-2 *Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag*

Tilsette som skal undervise, må ha relevant kompetanse i dei faga dei skal undervise i.

Departementet gir nærmare forskrifter om krav til relevant kompetanse for dei som skal undervise på ulike årstrinn og i ulike skoleslag. Departementet kan i forskrift også fastsetje at det ikkje skal stillast krav om relevant kompetanse i enkelte fag.

Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag gjeld ikkje for den som er mellombels tilsett etter § 10-6 eller etter arbeidsmiljølova, eller den som er tilsett på vilkår etter § 10-6a. Kravet gjeld heller ikkje for den som før § 10-2 vart sett i kraft, hadde tilfredsstillande kompetanse etter dagjeldande krav for tilsetjing i undervisningsstilling, eller den som etter at § 10-2 vart sett i kraft, har fullført tidlegare allmennlærerutdanning.

Skoleeigar kan, så langt det er nødvendig, fråvike kravet om relevant kompetanse i undervisningsfag i tilfelle der skolen ikkje har nok kvalifisert undervisningspersonale i faget. Det må takast stilling til dette for kvart skoleår.

Ved skolar med årstrinn 8–10, der desse årstrinna har færre enn 60 elevar og færre enn 5 lærarårsverk, kan kravet om relevant kompetanse i undervisningsfag om nødvendig fråvikast for desse årstrinna.

§ 10-6 skal lyde:

§ 10-6 *Mellombels tilsetjing*

Dersom det ikkje er søkjarar som fyller kompetansekrava for tilsetjing i § 10-1, kan andre tilsetjast mellombels. Med mindre det er avtalt ein kortare tilsetjingsperiode, skal tilsetjinga vare til og med 31. juli.

Ny § 10-6a skal lyde:

§ 10-6a *Tilsetjing på vilkår*

Dersom det ikkje er søkjarar som fyller kompetansekrava for tilsetjing i § 10-1, kan ein annan søkjar som er i gang med relevant utdanning, tilsetjast på det vilkår at utdanninga blir fullført. Arbeidsgivar og arbeidstakar avtaler lengda på tilsetjinga på vilkår, under omsyn til omfanget av stillinga, lengda på utdanninga og kor tilgjengeleg utdanningstilbodet er. Dersom vilkåra ikkje blir oppfylte, gjeld reglane i arbeidsmiljøloven § 14-9 om avslutning av arbeidsforhold ved mellombels tilsetjing.

§ 15-2 andre ledd skal lyde:

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak om inntak og spesialundervisning i den vidaregåande opplæringa, enkeltvedtak om tap av retten til vidaregåande opplæring etter § 3-8 og § 4-6, enkeltvedtak om opplæring i inntil to år ekstra etter § 3-1 femte ledd, enkeltvedtak om særskild språkopplæring etter § 3-12 og enkeltvedtak om fysiske og psykososiale miljøforhold etter § 9a-2 og § 9a-3.

II

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot blir det gjort desse endringane:

§ 2-1 andre ledd skal lyde:

Skolane skal drive verksemda si på følgjande grunnlag:

- a) religiøst
- b) anerkjend pedagogisk retning
- c) internasjonalt
- d) særskilt tilrettelagd vidaregåande opplæring i kombinasjon med toppidrett
- e) norsk grunnskoleopplæring i utlandet
- f) særskilt tilrettelagd opplæring for funksjonshemma
- g) vidaregåande opplæring i små og verneverdige handverksfag.

§ 2-2 tredje ledd skal lyde:

Dersom ein skole har færre enn 15 elevar tre skoleår i samanheng, fell godkjenninga bort. For norske skolar i utlandet gjeld ei tilsvarande minimumsgrense på 10 elevar. Departementet kan i særskilde tilfelle gjere unntak frå minimumskrava til elevtal. *Skolar som berre driv verksemd etter § 2-1 bokstav g, er ikkje omfatta av minimumskrava til elevtal.*

§ 3-5 femte ledd skal lyde:

Private skolar kan organisere særskilt opplæringstilbod for nykomne elevar i eigne grupper eller klassar når det ligg føre vedtak frå kommunen eller fylkeskommunen om slik organisering, og om at den private skolen kan gi slikt opplæringstilbod. Private skolar som vil gi enkeltelevar slikt opplæringstilbod, må gi kommunen eller fylkeskommunen den informasjon som er nødvendig for å opplyse saka før denne gjer vedtak etter opplæringslova §§ 2-8 femte ledd eller 3-12 femte ledd.

§ 3-5 noverande femte ledd blir sjette ledd.

§ 3-6 første ledd skal lyde:

Opplæringslova § 5-1 om rett til spesialundervisning, § 5-3 om sakkunnig vurdering, § 5-4 om saksbehandlinga i samband med vedtak om spesialundervisning og § 5-5 om unntak frå reglane om innhaldet i opplæringa og om kompetansekrav gjeld tilsvarande.

Ny § 3-14 skal lyde:

§ 3-14 *Opplæring av elevar med behov for alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)*

Elevar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og som har behov for alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få nytte eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

Når ein elev ikkje har eller kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har eleven rett til spesialundervisning etter reglane i § 3-6. Dette inkluderer nødvendig opplæring i bruk av alternativ og supplerande kommunikasjon.

§ 4-2 første og andre ledd skal lyde:

For undervisningspersonalet ved skolar som er godkjende etter lova her, gjeld dei kompetansekrava som følgjer av §§ 10-1 og 10-2 i opplæringslova med tilhøyrande forskrift.

Opplæringslova § 10-6 om mellombels tilsetjing og § 10-6a om tilsetjing på vilkår gjeld tilsvarande.

III

Lova blir sett i verk på det tidspunkt Kongen bestemmer. Dei enkelte føresegnene kan setjast i verk på ulike tidspunkt.

Oslo, i kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen, den 24. mai 2012

Marianne Aasen

leiar

Hadia Tajik

ordførar

